

ДСНС УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

Факультет цивільного захисту
Кафедра організації та технічного забезпечення аварійно-рятувальних робіт

ЗАТВЕРДЖУЮ
Начальник кафедри
к.т.н., доцент

Віталій СОБИНА

____. _____ 202__

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
з організації самостійної роботи здобувачів вищої освіти
з дисципліни
«Аварійно-рятувальні та інші невідкладні роботи»
(обов'язкова)

Розглянуті та схвалені на засіданні кафедри
__28__ ____08____ 202__3__ р.
Протокол № __1__

м. Харків - 2023

ВСТУП

Самостійна робота здобувачів вищої освіти - форма організації навчального процесу, яка є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових для відвідування навчальних занять. Час, відведений для самостійної роботи, регламентується робочим навчальним планом.

Зміст самостійної роботи визначається робочою програмою навчальної дисципліни, завданнями та вказівками викладачів. Самостійна робота забезпечується системою навчально-методичних засобів, передбачених для вивчення конкретної навчальної дисципліни: підручниками, навчальними та методичними посібниками, конспектами лекцій, відповідною науковою та фаховою монографічною та періодичною літературою, методичними рекомендаціями та вказівками тощо. Методичні матеріали для самостійної роботи здобувача передбачають можливість здійснення ним самоконтролю за рівнем розуміння і засвоєння навчального матеріалу.

Навчальний матеріал дисципліни, передбачений робочим навчальним планом для засвоєння здобувачем у процесі самостійної підготовки, виноситься на підсумковий контроль поряд з навчальним матеріалом, який опрацьовувався у ході навчальних занять.

СТРУКТУРА САМОСТІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
1.	Тема 1. Загальні засади діяльності аварійно-рятувальних служб.	6	8
2.	Тема 2. Кваліфікаційні вимоги до рятувальників.	6	8
3.	Тема 3. Основні етапи аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт	6	8
4.	Тема 4. Основи виживання та життєдіяльності рятувальників. Орієнтування на місцевості.	6	12
5.	Тема 5. Пересування рятувальників в зоні проведення пошуково-рятувальних робіт.	6	10
6.	Тема 6. Транспортування постраждалих.	6	10
7.	Тема 7. Розвідка зони НС.	6	12
8.	Тема 8. Організація та проведення пошуку постраждалих.	6	12
9.	Тема 9. Прийоми і способи застосування засобів механізації АРНР.	8	10
10.	Тема 10. Зміст невідкладних аварійно-відновлювальних робіт	4	6
11.	Підсумкова модульна (контрольна) робота	0	10
	Разом	60	106

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ ЗАВДАНЬ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема 1. Загальні засади діяльності аварійно-рятувальних служб.

Класифікація, склад та завдання аварійно-рятувальних служб. Сфера діяльності аварійно-рятувальних служб, створених на професійній основі.

Повноваження аварійно-рятувальних служб. Статут державної аварійно-рятувальної служби.

Література:

1. Кодекс цивільного захисту України ст. 1-2, 22-29 (від 02.10.2012 р. №5403-VI р.).

2. Наказ МВС України від 03.07.2014 р. № 631 «Про затвердження Положення про Оперативно-рятувальну службу цивільного захисту Державної служби України з надзвичайних ситуацій».

3. Постанова КМУ від 17 серпня 2001 р. №1058 «Про затвердження Типового статуту державної аварійно-рятувальної служби».

4. Організація аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт. Конспект лекцій. Укладачі: В.А. Гузенко, О.І. Камардаш, І.М. Неклонський, В.О. Самарін. Х.: НУЦЗ України, 2010. (електронна бібліотека НУЦЗ України). Лекція №1.

Завдання для самоконтролю:

1. Дайте класифікацію аварійно-рятувальних служб (АРС).
2. У чому різниця між спеціалізованою і не спеціалізованою АРС.
3. Які АРС є юридичними особами.
4. Права АРС під час проведення АРІНР.

Тема 2. Кваліфікаційні вимоги до рятувальників.

Загальні засади організації атестації аварійно-рятувальних служб і рятувальників. Атестація аварійно-рятувальних служб. Атестація рятувальників. Ведення реєстру атестованих аварійно-рятувальних служб.

Вимоги до порядку перевірки знань, правил, норм, інструкцій з ведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, гасіння пожеж, а також вимоги до відповідних вольових та психофізіологічних якостей, фізичної підготовки та витривалості, спеціальних знань і навичок рятувальників

Література:

1. Кодекс цивільного захисту України, ст. 48 (від 02.10.2012 р. №5403-VI р.).

2. Про затвердження Порядку атестації аварійно-рятувальних служб і рятувальників: постанова Кабінету Міністрів України від 13 листопада 2013 р. № 828.

3. Положення про Міжвідомчу комісію з атестації аварійно-рятувальних служб та рятувальників: наказ МВС від 17 вересня 2014 року № 963.

4. Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників у сфері цивільного захисту: наказ ДСНС від 05.12.2018 № 707.

Завдання для самоконтролю:

1. Мета атестації АРС, рятувальників.
2. Процедура атестації АРС, рятувальників.
3. За якої умови можна розпочинати процедуру атестації АРС.
4. Що таке сертифікація АРС.
5. Кваліфікаційні вимоги до рятувальників.

Тема 3. Основні етапи аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт.

Зміст аварійно-рятувальних та інші невідкладних робіт. Загальний порядок проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт. Загальний порядок дій керівника органу управління (підрозділу) ОРС ЦЗ під час організації і проведення АРІНР.

Література:

1. Кодекс цивільного захисту України гл. 15 та 16 (від 02.10.2012 р. №5403-VI р.).
2. Статут дій у надзвичайних ситуаціях органів управління та підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту: наказ МВС від 26.04.2018 № 340. р.ІІІ., гл.1,2.
3. Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій. Т. 9. Аварійнорятувальні та інші невідкладні роботи. За загальною редакцією О.М. Євдіна. Київ, 2012, гл. VII.

Завдання для самоконтролю:

1. Назвіть основні етапи АРІНР.
2. Організація проведення АРІНР включає....
3. До основних спеціальних робіт відносяться.....
4. Основними способами рятування людей і майна є...
5. Що таке локалізація НС і основні способи.
6. Охарактеризуйте основний зміст дій керівника підрозділу ОРС ЦЗ під час організації і проведення АРІНР (сформуйте основні 4 етапи).

Тема 4. Основи виживання та життєдіяльності рятувальників. Орієнтування на місцевості.

Основи виживання та життєдіяльності рятувальників. Сигнали про місцезнаходження рятувальної групи. Організація табору. Орієнтування на місцевості. Основні способи визначення відстані до недоступного предмета.

Література:

1. Організація аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт. Конспект лекцій. Укладачі: В.А. Гузенко, О.І. Камардаш, І.М. Неклонський, В.О. Самарін. Х.: НУЦЗ України, 2010. (електронна бібліотека НУЦЗ України). Лекція №3.
2. Топографічне забезпечення : (Курс лекцій) / Уклад. Р.Е. Черепаха, З.Р. Шайхлісламов . Х. : АЦЗУ, 2004 . 34 с.

Завдання для самоконтролю:

1. З використанням Міжнародної кодової таблиці повітряних сигналів "Повітря" створіть сигнал «Ми знайшли всіх людей»
2. Систематизуйте інформацію про багаття у вигляді таблиці

Тип багаття	Функціональна характеристика							
	освітлення	обігрів	пригот їжі	пригот. їжу одночасно в декількох казанках	ночліг	сушіння одягу і взуття	економний	велика витрата дров

3. Відпрацюйте спосіб визначення сторін горизонту
 - по годиннику
 - за місцевими ознаками
 - за церковними ознаками.
4. Відпрацюйте способи визначення відстані до недоступного предмета на прикладі вимірювання ширини футбольного поля, річки, яру і т.п. (що є у межах пішої доступності)

Тема 5. Пересування рятувальників в зоні проведення пошуково-рятувальних робіт.

Загальні правила пересування рятувальників в зоні проведення пошуково-рятувальних робіт. Пересування рятувальників по пересіченій місцевості, в умовах завалів, у стиснених умовах, по снігу, по льоду, по болотах, у лавинонебезпечній зоні, у печерах. Подолання водних перешкод.

Література:

1. Аветисян В.Г., Сенчихін Ю.М. та інші. Рятувальні роботи під час ліквідації надзвичайних ситуацій. Частина 1. К: Основа, 2006.
2. Організація аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт. Конспект лекцій. Укладачі: В.А. Гузенко, О.І. Камардаш, І.М. Неклонський, В.О. Самарін. Х.: НУЦЗ України, 2010. (електронна бібліотека НУЦЗ України). Лекція №3.

Завдання для самоконтролю.

1. Охарактеризуйте способи пересування рятувальників по пересіченій місцевості «ялинка», «серпантин», пересування рятувальників ділянками де можливий зсув.
2. Охарактеризуйте особливості пересування рятувальників
 - по заболоченій місцевості
 - в умовах завалів
 - у лавинонебезпечній зоні.

Тема 6 Транспортування постраждалих.

Основні етапи та правила транспортування. Способи транспортування. Транспортування постраждалих в різних умовах. Вибір способу транспортування в залежності від травми постраждалого. Засоби транспортування.

Література:

1. Організація аварійно-рятувальних робіт: курс лекцій / Укладачі: В.Г. Аветисян, І.М. Грицина, В.В. Тригуб, К.М. Остапов. Х: НУЦЗУ, 2017. 141 с. Лекція 4. (електронна бібліотека НУЦЗ України)

2. Аветисян В.Г., Сенчихін Ю.М. та інші. Рятувальні роботи під час ліквідації надзвичайних ситуацій. Частина 1. К: Основа, 2006., гл.3.

Завдання для самоконтролю:

1. Охарактеризуйте етапи транспортування постраждалого.
2. Який фактор є вирішальним для вибору способу та послідовності транспортування.
3. Наведіть основні правила вибору варіанту транспортування.
4. Наведіть основні правила транспортування.
5. Відпрацювати всі можливі способи транспортування одним рятувальником.

Тема 7. Розвідка зони НС.

Задачі розвідки. Види розвідки. Особливості організації, способи та засоби розвідки в зоні НС.

Література:

1. Організація аварійно-рятувальних робіт: курс лекцій. 2-ге вид., випр. та доп. / Укладачі: В. Г. Аветисян, І. М. Грицина, К. М. Остапов, В. В. Бондар – Х: НУЦЗУ, 2021. Лекція 3. (електронна бібліотека НУЦЗ України)

2. Організація аварійно-рятувальних робіт та інших невідкладних робіт : Конспект лекцій / Уклад. В.А. Гузенко, О.І. Камардаш, І.М. Неклонський, В.О. Самарін. Х. : НУЦЗУ, 2011 . Лекція №9. (електронна бібліотека НУЦЗ України)

3. Аветисян В.Г., Сенчихін Ю.М. та інші. Рятувальні роботи під час ліквідації надзвичайних ситуацій. Частина 1. К: Основа, 2006., гл.3.

Завдання для самоконтролю:

1. Особливості організації хімічної розвідки в зоні хімічного забруднення.
2. Особливості організації радіаційної розвідки в зоні радіоактивного забруднення.

Тема 8. Організація та проведення пошуку постраждалих.

Завдання пошуку. Способи пошуку постраждалих. Вимоги до організації рятування людей. Деблокування постраждалих.

Організація проведення пошуково-рятувальних робіт в зоні НС. Типові організаційні схеми проведення пошуково-рятувальних робіт.

Література:

1. Організація аварійно-рятувальних робіт та інших невідкладних робіт : Конспект лекцій / Уклад. В.А. Гузенко, О.І. Камардаш, І.М. Неклонський, В.О. Самарін. Х.: НУЦЗУ, 2011. Лекція №10. (електронна бібліотека НУЦЗ України)

2. Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій. Т. 9. Аварійнорятувальні та інші невідкладні роботи. За загальною редакцією О.М. Євдіна. К. НДЦЗ, стор. 96-115.

3. Організація аварійно-рятувальних робіт: курс лекцій / Укладачі: В.Г. Аветисян, І.М. Грицина, В.В. Тригуб, К.М. Остапов. Х: НУЦЗУ, 2017. Лекція 2,3. (електронна бібліотека НУЦЗ України)

Завдання для самоконтролю:

1. Порядок пошуку способом суцільного візуального обстеження ділянки рятувальних робіт.
2. Технологія пошуку постраждалих із використанням геофону.
3. Порядок пошуку шляхом прочісування місцевості.
4. Технологія зондування.
5. Тактичних прийоми і можливі схеми пошуку з використанням службових собак.

Тема 9. Прийоми і способи застосування засобів механізації АРНР.

Класифікація аварійно-рятувального інструменту за ознакою «операція». Застосування аварійно-рятувального переносного інструменту із механічним (гідравлічним, електричним, пневматичним) приводом. Підготовка інструменту до роботи та виконання окремих операцій, комплексу операцій під час АРНР.

Література:

1. Організація аварійно-рятувальних робіт: курс лекцій / В.Г. Аветисян, І.М. Грицина, В.В. Тригуб, К.М. Остапов. Х: НУЦЗУ, 2017. Лекція 5. (електронна бібліотека НУЦЗ України)

2. Ручний механізований аварійно-рятувальний інструмент: навчальний посібник / В.М. Гвоздь, О.С. Дубенець, В.А. Сербін, А.В. Клепча, А.О. Оліцький. Черкаси: УДСНС у Черкаській області, 2017. 142 с. <https://www.calameo.com/books/003851380c3667568928c>

Завдання для самоконтролю:

1. Складіть структурну схему класифікації АРІ за операціями, що виконуються.

2. У розпорядженні рятувальників є дві пневматичні подушки WEBER W-FB 7/17 (550x550 мм, h=170 мм) і WEBER W-FB 11/17 (610x610 мм, h=170 мм) з робочим тиском 10 бар. Визначити параметри підйому вантажу (висота підйому, вага) якщо відповідні подушки розмістити а) рядом; б) одна на одну.

3. У розпорядженні рятувальників є електрогенератор номінальною потужністю 3 кВт. Перевірити, що сумарна потужність споживачів не перевищує номінальну електрогенератора, якщо необхідно забезпечити роботу:

- Прожектор з лампою накаливання потужністю 200 Вт – 1 шт.
- Прожектор з лампою накаливання потужністю 300 Вт – 1 шт.
- Перфоратор потужністю 1,5 кВт ($\cos\mu=0,8$) – 1 од.

Тема 10. Зміст невідкладних аварійно-відновлювальних робіт.

Невідкладні аварійно-відновлювальні роботи: мета, зміст, порядок проведення. Дії аварійно-відновлювальних формувань (АВФ) з усунення аварій на комунально-енергетичних мережах і технологічних лініях. Виявлення і відключення ушкоджених ділянок комунально-енергетичних мереж об'єкта.

Література:

1. Організація аварійно-рятувальних робіт та інших невідкладних робіт : Конспект лекцій / Уклад. В.А. Гузенко, О.І. Камардаш, І.М. Неклонський, В.О. Самарін. Х.: НУЦЗУ, 2011. Лекція №11. (електронна бібліотека НУЦЗ України)

2. Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій. Т. 9. Аварійнорятувальні та інші невідкладні роботи. За загальною редакцією О.М. Євдіна. Київ, 2012, гл. VII, р.7.8.7.

Завдання для самоконтролю.

1. Вимоги до прокладання колонних шляхів
2. Технологія зведення дамби або перепускної канави.
3. Технологія влаштування накладки (пластиру) на ушкоджене місце трубопроводу.
4. Спосіб влаштування тимчасовий (гнучкої) вставки.
5. Основні способи з'єднання обірваних дротів повітряних ЛЕП.
6. Технологія прокладки кабельної лінії в траншею.
7. Способи виявлення місць виходу природного газу.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

В процесі оцінювання результатів самостійної роботи здобувачів, яка, відповідно до інформаційного обсягу дисципліни може передбачати письмове обґрунтоване виконання практичних завдань, задач; формування схем, таблиць до відповідної теми; аналіз практичної діяльності підрозділів ЦЗ з відповідних питань; анотацію наукових поглядів по заданій проблемі; конспектування хрестоматійних джерел тощо необхідно враховувати три основні компоненти:

1. Рівень знань: глибина і міцність знань; рівень мислення; уміння систематизувати знання по окремих темах; уміння складати розгорнутий план відповіді; давати точні формулювання; правильно користуватися поняттєвим апаратом; культура відповіді (грамотність, логічність і послідовність викладу); навички і прийоми виконання практичних завдань.

2. Навички самостійної роботи: уміння пошуку необхідної літератури; орієнтація в потоці інформації щодо обраної спеціальності; навички ведення записів (складання простого і розгорнутого плану, конспекту, реферату, виступу, а також навички науково-пошукової роботи).

3. Уміння застосувати знання на практиці: реалізація на практичних, семінарських заняттях; виконання індивідуальних завдань під час проходження практики.

Укладач:
викладач кафедри

Ігор НЕКЛОНСЬКИЙ